

Kjak

Richard Danielsen

Hugleiðingar úr Ápostlasøguni

Ellivti partur

Vit siggja av tí, sum Paulus lærir, at hann ikki bara lærir um frælsið, sum vit eru í sum trúgvandi, men at hann lærir fleiri ferðir um hetta, at vit mugu hugsa um onnur menniskju, sum hava eina aðra fatan um okkurt. Í seinasta parti endaði eg við at endurgeva v. 2 og 14 í 14. kap. í Rómbraevinum, nú skulu vit hyggja eitt sindur meir eftir hvat hann sigur:

Takið ímóti honum, sum veigur er í trúnni, uttan at seta tykkum til dóms um áskoðanir hansara! Ein hevur trúgv at eta alt; men hin veiki etur bert urtir. Tann, ið etur, má ikki vanvirða tann, ið ikki etur; og tann, ið ikki etur, má ikki døma tann, ið etur; tí Gud hevur tikið ímóti honum. Hvør ert tú, ið dømir tænarara annars mans! Fyri sín-um egna Harra stendur ella fellur hann - men hann skal verða standandi, tí Harrin er mentur at lata hann standa! Ein setur ein dag hægri enn annan; ein annar setur allar dagar líka - ein og hvør havi fulla vissu í sínum egna sinni! Tann, ið aktar eftir deginum, ger tað fyri Harranum. Tann, ið etur, ger tað fyri Harranum - hann takkar jú Gudi. Og tann, ið ikki etur, ger tað fyri Harranum og takkar Gudi Róm. 14,1-6.

Í 1. Kor. 10 sigur Paulus hetta:

Alt er loyviligt - men ikki alt er gagnligt! Alt er loyviligt - men ikki alt byggir upp! Eingin søki sitt egna, men ein og hvør næstans! Alt, sum í kjotbúð verður selt, kunnu tit eta og ikki fyri samvitskunnar skuld spyrja meir um tað; tí jørðin og alt, ið hana fyllir, hoyrir Harranum til. Og býður onkur av hinum vantrúgvandi tykkum inn - og tit vilja fara - so kunnu tit eta alt, ið fyri tykkum verður sett, og ikki fyri samvitskunnar skuld spyrja meir um tað. Men sigur onkur við tykkum:

"Hetta er offurkjøt!" so latið vera at eta tað - fyri hansara skuld, sum segði tykkum tað, og fyri samvitskunnar skuld! - Eg meini ikki við eins egnu samvitsku, men samvitsku næstans; tí hví skal frælsi mitt verða dømt av samvitsku eins annars! Njóti eg tað við tókk, hví skal eg tá verða útspiltur fyri tað, sum eg takki fyri! Annaðhvørt tit tí eta ella drekka - ella hvat tit gera - so gerið alt Gudi til dýrd! Verið ongum til ástoyt, hvørki Jødum, Grikkum ella samkomu Guds!

Og í kap. 8 í sama brævi sigur hann:

Nú, viðvíkjandi at eta kjøt av avgudaoffrum, so vita vit, at eingin avgudur er til í heiminum, og at eingin Gud er uttan ein. -Tó, henda kunnskap hava ikki øll; nei, summi gera sær enn samvitsku fyri avgudsins skuld og eta tað tí sum avgudaoffurkjøt - og samvitska teirra, sum veik er, verður órein..... Siggjið tó til, at hetta frælsi tykkara verður ikki hinum veiku til ástoyt! Tí sær onkur teg, sum kunnskap hevur, sita til borðs í avgudahúsi, kemur tá ikki samvitska hansara, ið veigur er, at fáa dirvi at eta avgudaoffurkjøt! Og so gongur av kunnskapitínum hin veiki til grundar - bróðirin, sum Kristus er deyður fyril!..... Um tí matur er bróður mínum ástoyt, skal eg í allar ævir ikki eta kjøt, fyri at eg skal ikki vera bróður mínum ástoyt. Versini 4, 7, 9-11 og 13. (Les allan kapitulin).

Av hesum siggja vit, at Paulus, sum var so frælsur og setti harðliga at teimum, sum vildu leggja samkomurnar undir lógina, tó hevði fyrilit til tey, sum vóru veik og sóu annarleidis uppá tingini. Av hesum skilja vit kanska eisini nakað av tí, sum fór fram, tá ið niðurstöðan var tikin á fundinum, sum vit lesa um í Áp. 15. Kap.

Framhald

Súsanna Olsen

Tað ber ikki til at leggja takið á, áðrenn fundamentið er gjørt og veggirnir settir upp

Nógv varð skrivað og ført fram um eina leiðslu á teimum trimum sjúkrahúsunum í samband við, at broytingar skuldu gerast í løgtingslógini um sjúkrahúsverkið. Hinvegin hevur lítið og einki verið at hoyrt um, at vit skuldu hava ein heilsupolitikk í Føroyum. Ein føroyskan heilsupolitikk, sum eigur at vera grundarlagið (Missiónin/Vissiónin) undir øllum kjakinum um, hvussu Sjúkrahúswerk Føroya skal virka.

Uppskotið til broyting í løgtingslóg um sjúkrahúsverkið bleiv sent til hoyringar og varð tá sagt, at endamálið við lógarbroytingini var:

- at tryggja betrigagnnýslu av fysiska, figgjarliga og heilsufakliga tilfeinginum í sjúkrahúswerkinum.

- at Heilsumálaráðið verður leyst av ítøkiligum rakstrar-samskipandi uppgávum viðvíkjandi sjúkrahúswerkinum.

Ætlanin hjá landsstýrismanninum í heilsumálum var at fáa omanfyri standandi punkt avgreidd, áðrenn vit hava ein heilsupolitikk, sum staðfestir, hvørjar heilsutænastur Føroya fólk skal kunna fáa bjóðað her á landi, og hvørjar skulu fáast til vega uttanlands. Enn eitt dømi um støðugan miðsavningarhug sum oftast verður smíðaður á einum skrivaraborði langt frá veruleikanum, og sum fungerar hareftir. Heilsumálaráðharrin ætlaði at leggja takið á, áðrenn fundamentið var gjørt og veggirnir settir upp. Tað kundi verið áhugavert og ikki minst neyðugt, at tað einaferð bleiv hugsað í einum langtíðar perspektivi heldur enn í "hovsa" loysnum.

Eitt tað fyrsta, ein nýggjur landsstýrismaður/kvinna í heilsumálum eigur at fáa orðað, er ein heilsupolitikk, tí neyðugt verður at leggja eina langtíðarætlan fyri tey trý sjúkrahúsini, um ætlanin hjá heilsumálaráðnum skal fremjast í verki. Ikki fyrr enn tað er kent, hvørjar viðgerðir/kanningar skulu kunna

veitast í Føroyum, kann avgerast, hvat skal gerast á hvørjum sjúkrahúsi. Tá slepst undan at sergreinarnar í føroyska sjúkrahúswerkinum verða ásettar alt eftir, hvør lækni flytur aftur til Føroya. Betur hevði verið um okkara ungdomar, sum til dømis ætla at lesa medisin, vóru vitandi um, hvørjum sergreinum tey skulu leggja seg eftir, um tey ætla at koma aftur til Føroya at arbeiða.

Tað hevur verið ført fram upp til fleiri ferðir, at vit ikki verða fleiri fólk í Føroyum fyribils, og tí kann tað ikki vera trupult at finna fram til, hvussu vit framyvir á bestan hátt nøkta sjúklingsins tør. Hinvegin eru tær læknafakligu avbjóðingarnar í framtíðini stórar, bæði í mun til planlegging, viðgerðartilboð, tøkni og kvalitet.

Vit eiga at gera okkum heilt greitt, hví skulu vit hava eitt Landssjúkrahús, hví skulu vit hava Klaksvíkar sjúkrahús, og hví skulu vit hava Suðuroyar sjúkrahús? Um vit treytaleyst skulu liva upp til krøvini úti í stóru verð, so hevði einki av hesum trimum sjúkrahúsunum verið í Føroyum, so tað mugu verða **onnur samfelagslig atlit**, sum skulu takast?

Í Svøríki verður sagt, at um lækarnir skulu hava neyðugan førleika og liva upp til ta góðsku og ta trygd, sum krevst, skal upptøkuøkið verða 500.000 fólk. Í Danmark er Fólkingið saman við Sundhedsstyrelsen komið fram til, at tilílk áseting gevur samfelagsliga ov fá sjúkrahús og ov langan veg til sjúkrahúsini (sjúklingurin er ov leingi á landavegnum), so í Danmark er smíðað eitt modell, sum sigur, at upptøkuøkið skal verða 200.000 til 400.000. Frá Sundhedsstyrelsen verður sagt, at tað er neyðut við eini slíkari nøgd fyri at kunna veita nøktandi góðsku.

Í Føroyum liva vit sostatt ikki upp til krøvini hjá Sundhedsstyrelsen, tí

vit koma ongantið upp á tað neyðugu nøgdina, sum krevst, fyri at fáa royndir við tí fólkarundarlagi sum er í Føroyum. Tað vil siga, at um ein lækni skal vera nóg væl kvalifiseraður, er neyðugt at hann arbeiðir á sjúkrahúsum uttanlanda upp til fleiri ferðir árliga. Um vit skulu vænta okkum somu góðsku, og at lækarnir hava tann neyðuga fakliga førleikan, sum er í londunum rundan um okkum, tá áttu vit ikki at havt nakran fastan lækna, men heldur eina røð av læknum tilknýttir stór sjúkrahús, sum kundu dekka vaktirnar á føroysku sjúkrahúsunum. Áhugavert kundi verið at hugt at, hvørjir fyrimunir og vansar vóru við einum slíkum modeli.

Kann ímynda mær, at rákið í Danmark við FAM (Fælles Akut Modtagelse) fer at føra til, at medisin útbúgv-ingin fer at snara aftur á ein lækna við breiðari vitan. Í Svøríki verða akut lækna-útbúv-ingar, í Danmark vil man ikki fara undir hesa útbúgv-ing enn, men har hava tey í nøkrum regiónum í fyrsta umfari valt at geva læknum ískoytisútbúgv-ingar, soleiðis at teir fáa eina meiri breiða vitan. Hetta fer kanska at koma Føroyum tilgóðar í komandi tíðum, tí mest av øllum hava vit tørv á læknum við eini breiðari, fakligari vitan.

Vit liva í einum oyggja-samfelag undir serligum veðurviðurskiftum, so illa ber til treytaleyst at fylgja einum tilmæli frá danska Sundhedsstyrelsen. Tað er tí umráðandi, at Løgtingið orðar ein Føroyskan heilsu-politikk. Har vit vera noydd til at gera okkara egna Føroyska modell av sjúkrahúswerkinum, har millum annað spurt verður:

- hvørji serøki skulu finnast í Føroyum?

- á hvørjum serøkjum kunnu vit gera nýtslu av serlæknum, ið koma til Føroyar á vitjan?

- innan hvørji øki skulu vit beinanvegin senda sjúklingin av landinum?

Um vit hugsa okkum, at funktiónin hjá landslækna-num bleiv brúkt til annað enn eftirlitsfunktión hjá Sundhedsstyrelsen, kundi Heilsumálaráðið brúkt landslæknan sum samskip-ara/ráðgeva, og skuldi hann sett ein bólk mannaðan av serkønum og dugnaligum fólki við arbeiðssetninginum: 3 vælvirkandi sjúkrahús í Føroyum. Í bólkinum skuldi verið búskaparfrøðingur, lögfrøðingur, arkitektur, lækni, politiski mynduleikin, LEANfrøðingur (rationellan hugsunarhátt) og onnur.

Ein slíkur bólkur má vera mannaður av fleiri fólki, tí tá verða fleiri sjónarmið fórd fram, fleiri fyrimunir og vansar verða eftirmettir, og førir tað til meiri rationellar avgerðir. Tað er ikki fólkið á gólvinum, sum skal seta karmarnir, men ístaðin útfylla teir og verða ráðgevandi og vegleiðandi.

Bólkurin skal taka sam-felagslig, figgjarlig og faklig atlit, og skal úrslitið vera grundarlagið undir broyt-ingini til lógaruppskotið, sum Landsstýrismaðurin í Heilsumálum sendir til hoyringar, um hvat skal vera á teimum trimum sjúkrahúsunum. Við einum nýggjum uppskoti um Sjúkrahúswerk Føroya hevur Landsstýrismaðurin í Heilsumálum skyldu til at skapa grundarlag fyri einum burðardyggum, framtíðar-tryggjaðum og effektivum heilsuverki, við virðileika ímillum eindir og møguleika fyri einum sunnum kappa-stríði, so sum nøgdsemiskann-ingar av ymiskum slag, sum koma sjúklinginum tilgóðar.

Tá ið niðurstøðan frá einari slíkari proess er fest í lógaruppskotið, kann tosið um eina felags leiðslu á teimum trimum sjúkrahúsunum byrja.